

Karlstads tidiga förordningar om brandskydd

Från Karlstad stads historia, första delen 1584-1719.

1632 kom en första förordning med uppmaning att rymliga vattentunnor skulle stå framför varje port. På varje gård skulle finns järnyxor, stegar och hakar. 1649 tillkom krav på en ”kexa” dvs brandhake. 1663 anbefalldes även vattenhinkar för att enklare ta vatten från älven.

Vakthållning tillkom senare och ordnades av borgerskapet som själva eller via lejt folk vandrade på gatorna. Det fanns även en väktare i rådhusornet eller i kyrkornet.

Staden indelades först i tre och sedan i fyra kvarter. Inom dessa tillsattes en tillsynsman som fick göra besök i gårdarna för att se att man följer allt som är bestämt. Han skulle också undersöka eldstäderna så att de i möjligaste mån var användbara och riskfria. Felaktiga eldstäder skulle lagas inom två veckor. Dåliga skorstenar revs ner.

Vid varje valborgsrådstuga upprepades varningar för eld och vilka krav som fanns på redskap.

Under många år utan större bränder försumrades tillsynen och 1716 brann 36 gårdar. Efter denna brand utfärdades order om kontroll av eldstäder och skorstenar ”i alla dess vrår”. Vid varje brandsyn skulle man undervisa husfadern, pigor och drängar om vad som gällde. Borgmästaren var inte nöjd med den villervalla som uppstod vid tillbud och skrev ett första brandreglemente med en ”brandkår” vars medlemmar var namngivna. Den utkom 21 juni 1718

Karlstad Brandreglemente 1718

Där finns denna avskrift ur domboken från 1718. För att lättare förstå innebörden har vi, Värmlands Brandhistoriska Klubb, moderniserat språket och tagit bort namnet på de utsedda personerna

1

När våldeld uppstår ska stadens vattenspruta med dess kar genast framföras till elden. Magistraten har ansett det nödvändigt att förordna vissa (fyra) karlar som direkt när elden blivit känd, utan att avvakta några order, ta ut sprutan och dess kar från rådhuset och föra den till elden. Sedan de framfört sprutan ska de genast börja med att få fram vatten tillsammans med andra som är förordnade.

2

Rådman Noreen ansvarar för sprutan och hans första hjälpare är mästare Olof Nordling och byggmästare Olof Andersson, andre hjälpare att föra sprutröret mästare Jöns Runberg och Mästare Swen Krukmakare. Som tredje hjälp ska alla fyra dragarna från Wågen komma. Om mer folk behövs anskaffas de av rådman Noreen.

3

För att elden ska kunna dämpas och släckas, med tillräckligt vatten, så blir först samtliga åkare tillkallade och åldermannen ska genast säga till dem att skaffa fram hästar, släpor och kärror med tunnor och kar. Därutöver är tio karlar utsedda och om fler behövs så tillsäges fler hästägare.

På sommaren bör åkarna, och de som har skjutstjänst ständigt ha tre hästar i beredskap. Åldermannen och förmannen för skjutsarna ska ordna detta med plikt så att alla som berörs får lika stort besvär. Tre personer ska få besked dagen innan och sedan löpande som det står i Skjutsordningen.

Skulle eldsvåda uppstå den tid på året som hästarna går ute, så ska åkarna och de som är anlitade att framföra vatten få hämta de hästar de kan komma över i staden och på markerna för att arbeta. Dock åligger det dem att efteråt lämna tillbaka hästarna.

För att åkarna och de andra, som ska framköra ska göra det skyndsamt. Tre herrar har ansvar att driva på och se till att hästarna kommer fram utan hinder. Vid behov får de skaffa ytterligare personer för att köra vatten. Om det behövs skall flera kar tas fram från grannskapet och ställas där de behövs.

4

Om några hus behöver rivras för att dämpa elden skall ett antal karlar komma med goda yxor och spikar. Dessutom ska magistraten och deras drängar bistå och känna till sin skyldighet och komma till elden med sina redskap. Mäster Bergman ska påminna alla berörda, 3-4 gånger om året, att snabbt komma till eldstället med redskap och där avvakta order om var arbete ska påbörjas.

5

Grannarna i området där elden uppkommer ska tillhandahålla sina tråkärll som används till att ösa vatten med eller tömma vatten i. Kvarterets brandmästare ska förfoga över dem.

6

Denne brandmästare ska se till att inga fler grannar röjer ur sin hus än de som är i störst fara. På det sättet tar man inte bort det bästa folket som är oundgängliga för att dämpa elden.

7

Hemmavarande båtkarlar och skutskeppare är skyldiga att när de får reda på eldens utbrott komma dit med sina segel. Den som tredskar ska böta 6 marker. Segel som fördärvas eller bränns upp ska betalas av hela staden. Magistraten ska se till att det blir gjort.

8

Övriga, som inte är nämnda, ska komma med såar, byttor, spannar och ämbar samt stegar. Ingen må komma tomhänt till elden.

9

Borgerskapet påminnes att deras fallfärdiga eller trasiga gårdar ska repareras skyndsamt. Annars är de vanhedrande för staden och dessutom en stor risk för eld.